

Asia: VN/10855/2024

Maa- ja metsätalousministeriön lausunto luonnoksesta hallituksen esityksestä eduskunnalle sähköisestä tunnistamisesta, luottamuspalveluista ja eurooppalaisesta digitaalisesta identiteetistä annettua EU:n asetusta täydentäväksi lainsäädännöksi

Valtiovarainministeriö on pyytänyt maa- ja metsätalousministeriöltä lausuntoa luonnoksesta hallituksen esityksestä eduskunnalle sähköisestä tunnistamisesta, luottamuspalveluista ja eurooppalaisesta digitaalisesta identiteetistä annettua EU:n niin sanottua eIDAS-asetusta täydentäväksi lainsäädännöksi.

Maa- ja metsätalousministeriö katsoo, että lausuntopyynnön kohteena oleva luonnos hallituksen esitykseksi EU:n asetusta täydentäväksi lainsäädännöksi on Maa- ja metsätalousministeriön toimialalle tärkeä.

Maa- ja metsätalousministeriö esittää lausuntonaan seuraavaa:

Euroopan laajuisen eIDAS-muutoksen käyttöönotto edellyttää julkisen hallinnon eIDAS-palveluja tuottavien ja asiointipalveluja kehittävien viranomaisten tiivistä ja saumatonta yhteistyötä. Uusien asiointipalvelujen alkuvaiheen yhteentoimivuuteen liittyvien haasteiden ratkaiseminen vaatii avointa ja aktiivista yhteistyötä palveluja tuottavien ja asiointipalveluja kehittävien toimijoiden kesken.

Sektorilainsäädännön harmonisointi on ratkaisevan tärkeää, sillä sen epäonnistuminen johtaisi hallinnollisiin ja lainsäädännöllisiin ongelmiin sekä pullonkauloihin. Lisäksi toimijoiden roolien selkeyttäminen on erityisen keskeistä onnistuneen toimeenpanon varmistamiseksi.

Uusi

EU:n yhteisen maatalouspolitiikan (CAP) valmistelussa korostetaan yhden palvelupisteen periaatetta sekä tarvetta vähentää päällekkäistä tiedonkeruuta, jossa digitaalinen lompakko voisi tarjota merkittävää hyötyä. Vaikka CAP-valmistelussa kannustetaan lompakon käyttöön, maataloussektorilla on erityisiä haasteita, koska ei ole olemassa yhtä yhtenäistä tunnistetta, jolla voitaisiin tunnistaa tukea saaneet organisaatiot/henkilöt.

Maa- ja metsätalousministeriö kiinnittää erityisesti huomiota siihen, että valmistelussa ei ole riittävästi huomioitu sitä, että maataloudessa ja muilla toimialoilla toimii luonnollisia henkilöitä elinkeinonharjoittajina. Lisäksi on olemassa muita erityisesti verotukseen liittyviä identiteettejä, kuten maatalousyhtymät, metsäyhtymät, kuolinpesät sekä puoliset yhdessä metsätalouden harjoittajina. Näillä toimijoilla voi olla tarve yrityslompakkoa vastaavaan ratkaisuun, vaikka ne eivät muodollisesti ole yrityksiä.

Attribuuttitodistusten osalta maa- ja metsätalousministeriö toteaa, että sen toimialalla on tunnistettu sähköisiä todistuksia, jotka voidaan siirtää digitaaliseen lompakkoon sähköisiksi todistuksiksi, kuten kasvinsuojelututkinto tai todistus eläinlääkärin ammatinharjoittamisoikeudesta. eIDAS- ja lompakkopalvelujen teknisen alustan tulee olla kapasiteetiltaan riittävän tehokas, skaalautuva ja mahdollisimman vikasietoinen. Koska palvelut käsittelevät arkaluonteisia henkilötietoja, tietoturva ja tietosuoja on varmistettava alusta alkaen, myös mahdollisissa vikatilanteissa.

eIDAS-muutosasetuksen 5 b artikla säätelee lompakon luottavia osapuolia. Hallituksen esitysluonnoksesta ei kuitenkaan käy selkeästi ilmi, mikä taho ratkaisee sen, että luottava osapuoli on pyytännyt käyttäjältä vain tarpeellisia tietoja. Jäsenvaltioiden velvollisuuksista lompakon tietoturvaloukkauksissa säädetään asetuksen 5 e artiklassa, mutta hallituksen esitysluonnoksesta ei ilmene, miten määritellään tietoturvaloukkaus tai vakava tietoturvaloukkaus, jotka johtavat palvelun keskeyttämiseen tai lompakon poistamiseen käytöstä. Lisäksi ei ole kuvattu, miten tietoturvaloukkauksen kohteeksi joutuneet lompakot erotetaan loukkaamattomista lompakoista.

Maa- ja metsätalousministeriö haluaa kuitenkin huomauttaa, että hallituksen esityksen luonnoksessa käytetään termejä, jotka ovat huonoa suomea, mutta joiden käyttö on perusteltua, koska EU-asetuksen täytäntöönpanossa on noudatettava asetuksen terminologiaa. Yksi tällainen termi on ”sähköisen identiteetin lompakko” tai ”digitaalisen identiteetin lompakko”. On myönteistä, että esityksessä on joissakin kohdissa todettu, että kyse on pääsääntöisesti mobiilisovelluksesta.

Esityksessä käytetään usein pelkkää ”lompakko”-sanaa, jonka perinteinen merkitys liittyy rahan ja maksukorttien säilyttämiseen. Selkeyden vuoksi olisi suositeltavaa mainita useammin, että kyse on digitaalisesta tai sähköisestä lompakosta. Tässä mielessä lompakko muistuttaa puhelinten lompakkosovelluksia, joihin voidaan tallentaa esimerkiksi matkalippuja, mutta ehdotetun lompakon pääsisältö on sähköinen tunnistauminen. Lompakkoon voi sisältyä myös ajokortti tai tutkintotodistuksia. Henkilötodistusta ei kuitenkaan voisi käyttää matkustusasiakirjana. Lisäksi olisi hyvä todeta selkeästi, ettei lompakkoa ole tarkoitettu maksamiseen.

Hallituksen esityksen luonnoksen sivulla 8 oleva maininta ”myöhemmin myös lompakko” on epäselvä, koska lompakkosanaa käytetään yksinään jo aiemmin tekstissä.

Hallituksen esitysluonnoksen sivulla 7 todetaan: ”Tarkoituksena on varmistaa, että jäsenvaltioiden rajat ylittäviin asiointitilanteisiin on saatavilla erittäin turvallisia ja luotettavia sähköisiä identiteettiratkaisuja, niin käyttäjien kuin asiointipalvelujen näkökulmasta”. Maa- ja metsätalousministeriö ehdottaa, että kun sähköinen identiteettiratkaisu ei ole termi, joka tulisi suoraan EU-asetuksesta, lausetta muokattaisiin selkokielisemmäksi, koska tässä kohtaa ei liene kyse identiteetin ratkaisemisesta. Todettakoon, että identiteettisanalla on useita merkityksiä ja tässä sanaa käytettäneen oikeudellisessa merkityksessä eli kyse on luonnollisen henkilön tai oikeushenkilön tunnistamisesta ja erottamisesta toisistaan.

Valituskielto. Valituskiellosta säädettäisiin 3. lakiehdotuksen 17 §:ssä. Valituskiellolle lienee hyvät perusteet, mutta maa- ja metsätalousministeriö toteaa, ettei asiaa ole arvioitu perustuslakiosiossa.

Perustuslakiosiossa arvioidaan, että vaatimustenmukaisuuden arviointilaitoksen ja sertifiointielimen tehtävää voidaan pitää perustuslain 124 §:ssä tarkoitettuna julkisena hallintotehtävänä ja ettei taas muun ulkoisen arviointilaitoksen toimintaa taas ole pidettävä julkisena hallintotehtävänä. Maa- ja metsätalousministeriö

toteaa, että julkisen hallintotehtävän käsite on osoittautunut hyvin laajaksi. Maa- ja metsätalousministeriö katsoo, että jatkovalmistelussa tulisi harkita, että esityksessä pidettäisiin suotavana hallituksen esityksen käsittelyä perustuslakivaliokunnassa.

Julkisuuslaki. Sivulla 58 todetaan: ” Julkisuuslakia ei sovelleta yksityisten palveluntarjoajien asiakirjoihin.” Epäselväksi sen sijaan jää, miltä osin julkisuuslakia on tarkoitettu sovellettavaksi julkisen hallintotehtävän hoitamiseen eli vaatimustenmukaisuuden arviointilaitoksen ja sertifiointielimen tehtävissä. Onko mainituilla organisaatioilla julkisen vallan käyttöön liittyviä tehtäviä, jolta osin julkisuuslaki tulisi sovellettavaksi? Lainkirjoittajan oppaan 12.4.4 luvussa todetaan: ”Jos kysymys on sellaisesta julkisesta hallintotehtävästä, jota julkisuuslaki ei 4 §:n 2 momenttinsa mukaan koske, on tutkittava, mihin aineistoon julkisuussäätely tulisi julkisuusperiaatteen tarkoitus huomioon ottaen ulottaa, sekä otettava tarpeelliset julkisuuslain soveltamista koskevat säännökset erityislakiin.”

Tekninen kommentti liittyen 2. lakiehdotuksen 1 §:ään sekä kyseisen lakiehdotuksen 1, 2, 29, 30, 31, 32, 36, 42 c, 45, 45 a, 46 ja 47 §:n pykäläkohtaisiin perusteluihin mukaan lukien 4 a luvun perustelujen 1. kappale. Niissä viitataan lakiin rajat ylittävästä sähköisestä tunnistamisesta, sähköisistä luottamuspalveluista ja eurooppalaisesta digitaalisesta identiteetistä, kun pitäisi käyttää muotoa [x asiasta] annettu laki.

Tekninen kommentti julkisuuslakiin liittyen. Sivulla 58 on ”myöhemmin julkisuuslaki” -maininta, vaikka julkisuuslakiin viitataan jo aiemmin tekstissä.

Tutkimusjohtaja

Mikko Peltonen

Erityisasiantuntija

Ari Mannonen

VN/10855/2024-MMM-69

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons: